

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ : “บุญ”

บุญ มาจากคำภาษาบาลี ว่า ปุณฺณ (อ่านว่า ปุณ-ยะ) คนไทยก็พูดสั้น ๆ ว่า บุญ [ปุณฺณ มีรากศัพท์มาจาก ปุ ฐาตุ ลงในอรรถว่า ชำระให้สะอาด + นา และ ญย ปัจจัย ลบ ญ และ ลบสระ อา ที่ นา แปลง ญย เป็น ญ แล้วซ้อน ญ สำเร็จรูป เป็น ปุณฺณ] หมายถึง สภาพธรรมที่ชำระจิตสันดานให้สะอาด และ ให้ผลที่น่าปรารถนา ได้แก่ กุศล (ความดี) ทุกประเภท ดังข้อความบางตอนจาก อรรถกถา ขุททกนิกาย วิมานวัตถุ ปฐมปิฎกวิมาน ดังนี้

“กุศลกรรมทั้งหลาย อันต่างโดยประเภท มี ทาน และ ศีล เป็นต้น ได้ชื่อว่า บุญ เพราะทำให้เกิดผลคือความที่น่ายุชา และ เพราะชำระล้างสันดานของตนเองให้หมดจด”.

บุญ เป็นสภาพธรรมที่มีจริง เป็นสภาพธรรมที่ชำระจิตให้สะอาด (เพราะโดยปกติแล้วจิตสกปรกด้วยเครื่องเศร้าหมองของจิต คือ กิเลส) จากที่เป็นอกุศล ก็ค่อย ๆ เป็นกุศลขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งก็ไม่พ้นไปจากขณะที่จิตเป็นกุศล เป็นไปในทาน เป็นไปในศีล เป็นไปในการอบรมเจริญความสงบของจิต และเป็นไปในการอบรมเจริญปัญญา โดยที่ไม่มีตัวตนที่จะไปทำบุญ เพราะบุญอยู่ที่สภาพจิตเป็นกุศล เป็นบุญ (ซึ่งก็สามารถกล่าวโดยโวหารของชาวโลกได้ว่า ผู้นั้น ผู้นี้กระทำความบุญ) ในทางตรงกันข้าม ถ้าจิตเป็นอกุศล ย่อมไม่ใช่บุญ

บุญ ย่อมเกิดขึ้น เจริญขึ้นในขณะที่จิตเป็นกุศล ขณะใดที่จิตเป็นอกุศล หรือ ตริโกไปด้วยอกุศล-วิตก รวมไปถึงในขณะที่นอนหลับ ขณะนั้นบุญไม่เจริญ (ในขณะที่นอนหลับ ไม่มีกุศล ไม่มีอกุศล เกิดขึ้น โลกนี้ไม่ปรากฏ เพียงแต่เป็นจิตประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นทำกิจรักษาความเป็นบุคคลนี้ไว้เท่านั้น บุญจึงไม่เจริญในขณะที่นอนหลับ) แต่เมื่อใดที่สติเกิดระลึกได้เป็นไปในกุศลประการต่าง ๆ ทั้งในเรื่องของการให้วัตถุสิ่งของเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ในเรื่องของศีล การวิริตังคเวไนจากทุจริตกรรม และการประพฤตินิสัยที่ดีงาม ในเรื่องความสงบของจิต และในการอบรมเจริญปัญญา เมื่อนั้นบุญย่อมเจริญ ซึ่งไม่จำกัดเลย เพราะการกระทำความบุญ ไม่ใช่มีแต่เฉพาะทานเพียงอย่างเดียวเท่านั้น มีถึง ๑๐ ประการ ด้วยกัน คือ ๑. ทาน การให้วัตถุสิ่งของเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ๒. ศีล ความประพฤติทางกาย ทางวาจา ที่เป็นกุศล ไม่เบียดเบียนบุคคลอื่นให้เดือดร้อน ๓. ภavana การอบรมจิตให้สงบ (สมถภavana) และการอบรมให้เกิดปัญญา (วิปัสสนาภavana) ๔. อปจายนะ การอ่อนน้อมต่อผู้ที่ควรอ่อนน้อม ๕. เวยยาวัจจะ การชวนชวายกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ๖. ปัตติทาน การอุทิศส่วนกุศลให้บุคคลอื่นให้เกิดกุศลจิต อนุโมทนา ๗. ปัตตานุโมทนา การอนุโมทนาในกุศลที่ผู้อื่นได้กระทำ ๘. ธรรมเทศนา การแสดงธรรมกล่าวธรรมแก่ผู้ต้องการฟัง ๙. ธรรมัสสวนะ การฟังธรรมเพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูกในสภาพธรรมตรงตามความเป็นจริง และ ๑๐. ทิฏฐชุกัมม การกระทำความเห็นให้ตรงตามสภาพธรรมและเหตุผลของสภาพธรรมนั้นๆ

บุคคลผู้ที่เห็นประโยชน์บุญซึ่งเป็นความดีประการต่าง ๆ อันจะเป็นไปเพื่อการขัดเกลากิเลสของตนเอง นั้น ก็จะไม่ละเลยโอกาสในการเจริญกุศลประการต่างๆในชีวิตประจำวัน เพราะถ้ากุศลไม่เกิด ก็จะเป็นโอกาสให้อกุศลเกิดพอกพูนหนาแน่นขึ้นเรื่อย ๆ และควรที่จะได้พิจารณาว่า เกิดมาแล้ว ทุกคนต้องละจากโลกนี้ไปอย่างแน่นอน แต่จะจากไปพร้อมกับกิเลสที่มีมาก ๆ หรือจะจากไปพร้อมกับกุศลและปัญญาที่ได้อบรมเจริญในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่?

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร . ๐๘๕- ๖๒๑๓๑๐๖]